

Arapça ve Kürtçe Açısından Türkçenin Fonetik ve Morfolojik Yapısının Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenimine Etkisi

Kenan ARSLAN

Doktora Öğrencisi, International Burch University, kenan.arslan@stu.ibu.edu.ba,
ORCID: 0009-0002-6326-1622

Prof. Dr. Mustafa ARSLAN

International Black Sea University, marslan@ibsu.edu.ge
ORCID: 0000-0002-2273-3251

Özet

Bu çalışmanın temel problemi, ana dili Arapça ve Kürtçe olan öğrencilerin Türkçenin ses ve biçim yapısını öğrenirken yaşadıkları deneyimlerin ne ölçüde kolaylaştırıcı veya zorlaştırıcı etkiler oluşturduğunu ortaya koymaktır. Araştırmanın amacı, Türkçenin yazı-ses uyumu, sondan eklemeli yapısı, ünlü uyumu, cinsiyet kategorisinin bulunmaması gibi dilsel özelliklerinin, Irak'taki öğrencilerin öğrenme sürecine etkilerini değerlendirmektir. Araştırma, nitel yöntemlerden durum çalışması modeli ile yürütülmüş ve basit seçkisiz örnekleme yoluyla seçilen toplam 60 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Veriler, yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmış; betimsel analiz ve içerik analizi teknikleriyle çözümlenmiştir. Katılımcılar, araştırma sorularına verdikleri yanıtlarla Türkçenin fonetik ve morfolojik yapısına ilişkin algılarını ortaya koymuştur. Bulgular, öğrencilerin büyük çoğunluğunun Türkçenin yazıldığı gibi okunması ve söylendiği gibi yazılması özelliklerini okuma ve yazma becerilerini destekleyen temel bir kolaylaştırıcı unsur olarak gördüklerini göstermiştir. Ayrıca eklerin vokal uyumuna göre gelmesi, fiil köklerinin sabit kalması ve düzensiz fiillerin bulunmaması gibi morfolojik özellikler, öğrenciler tarafından düzenli ve şeffaf bir yapı olarak değerlendirilmiştir. Türkçede cinsiyet kategorisinin olmaması, özellikle Arapça konuşurlarının öğrenim sürecinde önemli bir kolaylık sağlamıştır. Sözdizimsel düzeyde, fiilin sonda yer alması ve telaffuz farklılıklarının anlamı değiştirmemesi de öğrenciler tarafından öğrenmeyi kolaylaştırıcı unsurlar olarak belirtilmiştir. Sonuç olarak, Türkçenin fonetik ve morfolojik yapısının öğrenciler tarafından büyük ölçüde olumlu algılandığı ve öğrenme sürecini destekleyici işlev gördüğü tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, Türkçenin morfolojik yapısı, Türkçenin fonetik yapısı, Arapça, Kürtçe.

The Effect of the Phonetic and Morphological Structure of Turkish in Terms of Arabic and Kurdish on Learning Turkish as a Foreign Language

Abstract

The main problem of this study is to reveal to what extent the experiences of students whose native languages are Arabic and Kurdish create facilitating or challenging effects while learning the phonetic and morphological structures of Turkish. The purpose of the research is to evaluate the effects of linguistic features such as Turkish orthography-phonology correspondence, agglutinative structure, vowel harmony, and the absence of gender categories on the learning processes of students in Iraq. The study was conducted using the case study model of qualitative research

methods and involved a total of 60 students selected through simple random sampling. Data was collected through face-to-face interviews and analyzed using descriptive and content analysis techniques. Participants expressed their perceptions of the phonetic and morphological structure of Turkish through their responses to the research questions. The findings revealed that most students considered the characteristics of Turkish -being written as it is pronounced and pronounced as it is written- as fundamental facilitating factors supporting reading and writing skills. Moreover, morphological features such as the vowel harmony of suffixes, the stability of verb stems, and the absence of irregular verbs were evaluated as a regular and transparent structure by the students. The lack of gender categories in Turkish was found to provide significant ease, particularly for Arabic-speaking learners. At the syntactic level, the placement of verbs at the end of sentences and the fact that pronunciation differences do not change meaning were also identified as factors facilitating learning. In conclusion, it was determined that the phonetic and morphological structures of Turkish are largely perceived positively by students and serve as supportive elements in the learning process.

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language, Morphological structure of Turkish, Phonetic structure of Turkish, Arabic, Kurdish.

1. Giriş

Dil, insanların duygu, düşünce ve bilgilerini söz, yazı ya da işaretler aracılığıyla ifade etmesini sağlayan temel bir iletişim aracıdır. Toplumların birlikte yaşamasına, kültürlerin şekillenmesine ve bilginin nesiller arasında aktarılmasına zemin hazırlar. Türkçe de bugün dünya dilleri arasında 220 milyonu aşkın konuşuruyla kendine yer bulmakta, bu yönüyle Çince, İngilizce, İspanyolca ve Hintçeden sonra en çok konuşulan beşinci dil olma özelliğini taşımaktadır (Güzel ve Karatay, 2013). Bu durum, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesini daha da anlamlı kılmakta ve bu alanda yürütülen araştırmaların önemini artırmaktadır. Ancak, Türkçenin fonetik ve morfolojik özelliklerinin yabancı dil olarak öğretim sürecine nasıl yansıdığını ele alan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Türkçenin ses ve biçim yapısının yabancı dil olarak öğretilmesine etkilerinin incelenmesi, söz konusu eksikliği gidermeye, öğretim yöntemleri ile eğitim materyallerinin geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Türkçenin morfolojik yapısı, dilin ifade gücünü ve zenginliğini ortaya koyan temel bir özelliktir. Türkçenin söz varlığında büyük ölçüde Türkçe kökenli sözcükler yer almakla birlikte, Arapça ve Farsçadan geçen birçok kelime de bulunmaktadır. Bu kelimelerden bazıları Türkçede öylesine benimsenmiş ve değişime uğramıştır ki, artık özgün dillerindeki biçim ve anlamlarından oldukça farklı bir hale gelmiştir. Türkçede temel cümle dizilişi özne-tümleç-yüklem şeklinde olsa da dilin esnek yapısı sayesinde günlük kullanımda devrik cümlelere de sıkça rastlanmaktadır. Türkçenin morfolojisi, dilbilim alanında her yönüyle ele alınmaya çalışılan bir konudur. Bu alanda yapılan çalışmalarda, genellikle Türkçenin tarihî dönem metinlerinden örnekler verilmekte ve dil bilgisi

terimlerinde özellikle sözcük türlerini ifade etmek için ad (isim), önad (sıfat), adıl (zamir), belirteç (zarf), eylem (fiil), ilgeç (edat) gibi güncel Türkçe karşılıkların kullanılmasına özen gösterilmektedir (Erfidan, 2021)

Türkçenin fonetik yapısı, dilin kendine özgü ses düzenini ortaya koyan bir sistemdir. Türkçede 8 ünlü ve 21 ünsüz ses bulunur. Bu seslerin uyumlu biçimde kullanılması, Türkçeye karakteristik bir özellik kazandırır. Dilin ahenkli ve ritmik yapısı, onun fonetik poetikasının doğal bir sonucudur. Zengin bir ses estetiğine sahip olan Türkçe, özellikle aliterasyon ve asonans gibi şiirsel ses oyunlarında yüksek bir başarı gösterir. Bu açıdan bakıldığında, asonans ve aliterasyon bir müzik aleti gibi düşünülebilir; ünlüler ve ünsüzler ise bu sazın telleri olarak hayal edilebilir (Kuyumcu, 2023).

Arapça, kök temelli yapısıyla dikkat çeken ve kelime türetme sisteminde büyük ölçüde üç harfli köklere dayanan bir dildir. Bu kökler çeşitli ekler ve harekeler aracılığıyla zenginleştirilerek yeni anlamlar kazanır. Dilde ünlü harfler arasında *elif*, *vav* ve *ye* yer almakta; kısa ünlüler ise *fetha*, *zamme* ve *esre* ile ifade edilmektedir. Ünsüzler, yapı harfleri ve anlam harfleri olmak üzere iki ana grupta incelenir. Sözcükler; isim, fiil ve harf olarak üç temel türe ayrılır. İsimler nesne ve kavramları, fiiller hareket ve zamanı, harfler ise tek başına anlam taşımayan fakat diğer kelimelerle birleştiğinde anlam kazanan unsurları ifade eder. Sözcük türetiminde kök harflerin genellikle değişmeden korunması, Arapçanın morfolojik yapısının ayırt edici özelliklerinden biridir. Ayrıca, irap işaretleri (harekeler) kelimenin telaffuzunu kolaylaştırdığı gibi anlam ve gramer yapısının belirlenmesinde de önemli bir işlev üstlenir (Zengi, 2009). Arapçanın sesbilim açısından zengin ve karmaşık bir yapıya sahip olduğunu, dilde çeşitli ses değişimlerinin görüldüğünü bilinmektedir. Bu değişimler arasında *ibdal* (bir sesin başka bir sesle değiştirilmesi), *i'lal* (zayıf seslerin değiştirilmesi), *kalb* (bir sesin başka bir sese dönüştürülmesi), *iklab* (bir harfin, başka bir harfe benzetilerek dönüştürülmesi), *hazf* (bir sesin tamamen düşürülmesi) ve *idgam* (bir harfin ardından gelen benzer ya da aynı sesli harfle kaynaşması) yer almaktadır. Ses değişimlerinin nedenleri arasında anlam çeşitliliğini sağlama, kelime hazinesini zenginleştirme, lehçe farklılıkları ve konuşma organlarındaki farklılıklar sayılmaktadır. Bu süreçler, seslerin çıkış noktaları ve artikülasyon özellikleriyle yakından ilişkilidir (Civelek, 2014). Arapçanın hem kök temelli morfolojik sistemi hem de ses değişim süreçleri, onu Türkçeden belirgin şekilde ayıran başlıca dilsel unsurlardır. Bu farklılıklar, özellikle fonetik ve morfolojik düzeyde, Arapça ana dil

konuşurlarının Türkçe öğreniminde karşılaştıkları zorlukların temel kaynaklarından biri olarak değerlendirmek mümkündür.

Kürtçe, Hint-Avrupa dil ailesinin İran koluna mensup olup dört ana lehçeden oluşmaktadır: Kurmanci, Soranice, Goranice ve Dimili. Bu lehçeler zamanla kendi içinde yerel ağızlara ayrılmıştır. En yaygın lehçe olan Kurmanci, Kürtlerin yaklaşık %65'i tarafından konuşulmakta ve fonetik ile morfolojik açıdan diğer lehçelere göre daha arkaik bir özellik sergilemektedir. Kurmanci ve Soranice, ortak dilbilimsel özellikler bakımından birbirine en yakın lehçeler olmakla birlikte, morfolojik düzeyde önemli farklılıklar taşır. Kurmancide ad ve zamirlerin yalın ve oblik halleri ile cinsiyet kategorisi bulunurken, Soranicede cinsiyet ve ad çekimi büyük ölçüde kaybolmuş; bu lehçede dönüşlülük sonekleri, ismin hâl eklerinin yerini almıştır. Kürtçe ayrıca farklı alfabe ile yazılan dillerden biridir; Türkiye'de Latin alfabesi, Irak, İran ve Suriye'de ise Arap alfabesi kullanılmaktadır (Karacan ve Kinay, 2016). Kürtçenin toplumsal dilbilim durumunun, Kürtlerin politik konumlarıyla doğrudan ilişkili olduğunu vurgulamak uygundur. Irak'ta resmi dil statüsüne sahip olan Kürtçe, medya, bürokrasi ve eğitimde kullanılmaktadır. Buna karşılık, İran ve Suriye'de herhangi bir resmi statüsü bulunmazken, Türkiye'de uzun süre yasaklamalara ve kısıtlamalara maruz kalmıştır (Akin, 2007). Kürtçenin fonetik ve morfolojik yapısı, dilin zenginliğini yansıtmaktadır. Fonetik yapıda sesler ünlüler ve ünsüzler olarak iki ana gruba ayrılır; ünlüler açık ve kapalı, ünsüzler ise sert ve yumuşak olarak sınıflandırılır. Morfolojik sistem, kelimelerin kök ve eklerle türetilmesi ile çekimlenmesine dayanır. İsimler cinsiyet, sayı ve hâl ekleri ile; fiiller ise zaman, kip ve kişi ekleriyle çekimlenir. Ekler, isim, fiil, sıfat ve zarf gibi farklı sözcük türlerinin oluşumunda önemli bir rol oynar (Ertekin, 2017). Kürtçenin fonetik ve morfolojik yapısı, tarihsel süreçte Arapça, Farsça ve Türkçeden alınan unsurlarla şekillendiğini ifade etmek mümkündür. Fonetik yapıda, özellikle Arapça ve Farsçadan alınan sesler ile Türkçeden geçen bazı sesbirimler dikkat çeker. Morfolojik yapıda ise bu dillerden alınan ekler ve yapısal özellikler belirleyici olmuştur. Sözcük dağarcığı açısından da Kürtçe, karma bir yapı gösterir; kelime hazinesinin büyük bölümü Arapça, Farsça ve Türkçe kökenlidir. Tamlama ve cümle yapılarında da bu dillerin etkisi görülmektedir (Buran, 2006). Sonuç olarak, Kürtçenin köken yapısı, lehçe farklılıkları, çok alfabeli yazı sistemi ve farklı dillerden aldığı fonetik-morfolojik unsurlar, onu karmaşık ve çok katmanlı bir dil haline getirmektedir. Bu özellikler, Kürtçe ana dil konuşurlarının Türkçe öğrenim sürecinde karşılaştıkları fonetik ve morfolojik uyum sorunlarını anlamak açısından önem taşımaktadır.

Türkçe, günümüzde dünya genelinde yabancı dil olarak öğretilen diller arasında önemli bir yere sahiptir. Tarihsel süreç boyunca Türkçe öğretimi, farklı dönemlerde değişik yöntem ve yaklaşımlarla sürdürülmüştür. Türklerin tarih sahnesine çıkışıyla birlikte Türkçe öğretiminin de başladığı kabul edilse de bu erken dönemlere ilişkin somut kaynakların bulunmaması nedeniyle yabancılara Türkçe öğretiminin başlangıcı genellikle Kaşgarlı Mahmud'un 1072-1074 yılları arasında kaleme aldığı *Divan-ü Lügat-it Türk* adlı esere dayandırılmaktadır. Kaşgarlı Mahmud, bu eseri Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla hazırlamış, içerisinde yaklaşık 7500 sözcüğe ve Türk edebiyatının ilk dönem ürünlerine yer vermiştir. Arap sözlükçülüğünün sınıflandırma sistemine göre sekiz bölüm halinde düzenlenen eser, Türkçe öğretiminde öncü bir kaynak niteliği taşımaktadır. Yüzyıllar boyunca Türkçeyi öğretmek için hazırlanan eserler içerik ve biçim açısından farklılık göstermiş, genellikle sözlük, dil bilgisi kitabı ve konuşma kılavuzu türlerinde kaleme alınmıştır. Günümüzde ise Türkçe öğretimi hem Türkiye'de hem de yurt dışında çeşitli kurumlar tarafından yürütülmektedir (Zorbaz, 2013). Ayrıca, yabancı dil olarak Türkçe öğrenmenin önemi günümüzde her geçen gün daha fazla öne çıkmakta ve geniş bir kabul görmektedir. Türkiye'nin ekonomik, kültürel ve siyasi alanlardaki etkisinin artmasına paralel olarak Türkçe öğrenenlerin sayısında da gözle görülür bir artış yaşanmaktadır. Türkçe öğrenmek, bireylere Türkiye'de iş bulma konusunda avantaj sağlamakta, aynı zamanda Türk kültürünü daha yakından tanıma fırsatı sunmaktadır. Bununla birlikte, Türkçe öğrenenler Türkçe konuşan kişilerle daha sağlıklı iletişim kurabilmekte ve Türkçe konuşulan ülkelere yaptıkları seyahatlerde önemli bir kolaylık elde etmektedirler.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin geleceği, Türkiye'nin jeopolitik konumu, uluslararası ilişkilerdeki rolü, yükseköğretimde farklı milletlerden öğrenci sayısının artması ve yabancıların Türkçe öğrenmeye yönelik ilgisinin her geçen gün artması gibi etkenlerle birlikte önümüzdeki dönemde de önemini koruyarak yükselen bir değer olmaya devam edecektir. (Çelik, 2023).

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modeli uygulanmıştır. Durum çalışması, belirli bir olgu ya da olayın derinlemesine incelenmesini amaçlayan bir araştırma

yöntemidir. Bu yaklaşım, sistematik bir veri toplama sürecine dayanır ve olayların gerçek yaşam bağlamında ayrıntılı biçimde anlaşılmasını hedefler. Çalışma sürecinde gözlem, görüşme, doküman incelemesi, anket, test, video kaydı gibi çeşitli veri toplama araçları kullanılabilir. Geçerlik ve güvenirliğin sağlanabilmesi için araştırmacının süreci düzenli, şeffaf ve tutarlı bir biçimde yürütmesi; verileri farklı kaynaklarla karşılaştırarak doğrulaması ve çalışmanın inandırıcılığını artıracak uygun stratejilerden yararlanması önem taşır (Subaşı ve Okumuş, 2017).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Irak'ta ana dili Arapça ya da Kürtçe olup yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerden meydana gelmektedir. Araştırmanın örneklemini ise, basit seçkisiz örnekleme yöntemi kapsamında kura çekme tekniği kullanılarak seçilen, Irak'ta yabancı dil olarak Türkçe öğrenen B1 ve B2 düzeyindeki toplam 60 öğrenciden oluşturmaktadır.

Araştırmalarda evren ve örneklem kavramları, çalışmanın kapsamını ve bulguların genellenebilirliğini belirleyen temel unsurlardır. Evren, araştırma konusunu oluşturan tüm birey, nesne ya da olayların oluşturduğu bütündür ve araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar topluluğunu ifade eder. Bu topluluk, ortak özellikler taşıyan canlı veya cansız unsurlardan oluşabilir. Evren, genel evren, çalışma evreni ve kuramsal evren gibi türlere ayrılır. Genel evren, teorik olarak ulaşılması arzu edilen ancak pratikte erişimi zor olan bütündür. Çalışma evreni ise genel evrenin ulaşılabilir, araştırma amaçlarına uygun ve onu temsil edebilecek nitelikteki alt kümesidir. Kuramsal evren ise araştırma sonuçlarının gelecekte benzer koşullardaki gruplara da genellenmesini hedefleyen daha soyut bir kapsamı ifade eder. Örneklem ise, evrenden belirli yöntem ve tekniklerle seçilen, üzerinde veri toplanan ve analiz yapılan gruptur. Örnekleme süreci, evreni temsil edecek nitelikteki bireylerin seçilmesini kapsar. Araştırmalarda tüm evrene ulaşmak çoğu zaman, maliyet ve erişim kısıtlamaları nedeniyle mümkün olmadığından, iyi tanımlanmış ve temsil gücü yüksek bir örneklem üzerinden çalışmak tercih edilir. Doğru seçilmiş bir örneklem, araştırma bulgularının evrene genellenmesini sağlar ve geçerliği artırır. Evrenin tanımlanmasında araştırma amacına uygunluk, temsil edilebilirlik ve ulaşılabilirlik ölçütleri dikkate alınmalıdır. Örneklem seçiminde ise olasılıklı (ör. basit seçkisiz, tabakalı, küme, sistematik) ve olasılıklı olmayan (ör. uygun, kartopu, kota, amaçlı, boyutsal) örnekleme yöntemleri

kullanılabilir. Yöntem seçimi, araştırmanın türüne, evrenin büyüklüğüne, heterojenlik düzeyine ve araştırmacının kaynaklarına göre belirlenir. Böylelikle hem veri toplama sürecinde etkinlik hem de sonuçların bilimsel geçerliği güvence altına alınmış olur (Özen ve Gül, 2007).

Basit seçkisiz örnekleme, evrende yer alan her bireyin eşit ve birbirinden bağımsız olarak seçilme olasılığına sahip olduğu temel örnekleme yöntemlerinden biridir. Bu yöntem; rastgele sayı üreten programlar, istatistiksel tablolar veya kura çekme gibi tekniklerle gerçekleştirilebilir. Temsiliyet açısından güçlü bir yöntem olmakla birlikte, geniş kapsamlı araştırmalarda zaman ve maliyet bakımından bazı güçlükler ortaya çıkarabilir. Fakat, doğru şekilde uygulandığında bilimsel araştırmalarda güvenilir veriler elde edilmesine ve sonuçların genellenebilirliğinin artmasına katkı sağlar (Baştürk ve Taştepe, 2013).

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada verilerin toplanmasında görüşme tekniği ve toplanan verilerin analizinde de betimsel analiz ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır.

Görüşme tekniği, nitel araştırmalarda katılımcıların belirli bir konuya ilişkin duygu, düşünce, tutum ve deneyimlerini anlamak için kullanılan planlı bir veri toplama yöntemidir. Araştırmacı ile katılımcı arasında belirli bir amaç doğrultusunda yürütülen bu süreç, yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış veya yapılandırılmamış biçimlerde uygulanabilir. Derinlemesine bilgi sağlaması ve esnekliği, güçlü yönleri arasında yer alırken, zaman alıcı olması ve öznelliğe açık olması sınırlılıklardır. Etkili bir görüşme; amacın netleştirilmesi, uygun soruların hazırlanması, güven ortamının oluşturulması, verilerin kaydedilip çözümlenmesi ve sonuçların tutarlı şekilde raporlanmasıyla yürütülür (Dömbekci ve Erişen, 2022).

Betimsel analiz, görüşme, gözlem veya doküman incelemesiyle elde edilen verilerin önceden belirlenmiş temalar doğrultusunda düzenlenip yorumlanmasıdır. Bu yöntemde veriler; analiz çerçevesinin oluşturulması, tematik çerçeveye göre işlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamalarından geçer. Amaç, verileri sistematik biçimde sunarak okuyucunun anlamasını kolaylaştırmaktır. İçerik analizi ise verilerin daha derinlemesine incelenerek, onları açıklayan kavram ve temalara ulaşmayı hedefler. Bu süreç; verilerin kodlanması, temaların

oluşturulması, kod ve temaların düzenlenmesi ile bulguların yorumlanması aşamalarından oluşur. Temelde benzer veriler kavram ve kategoriler altında birleştirilir, tümevarımsal bir yaklaşımla anlamlı bir yapıya kavuşturulur. Kısacası, betimsel analiz mevcut verileri düzenli biçimde sunmaya, içerik analizi ise bu verilerden yeni anlam ve temalar üretmeye odaklanır. Nitel araştırmalarda iki yöntem çoğunlukla birbirini tamamlayıcı biçimde kullanılır (Karataş, 2015).

Araştırmada veriler, Irak'ta B1 ve B2 düzeyinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenen toplam 60 öğrenci ile gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeler aracılığıyla elde edilmiştir. Öğrencilerin dil seviyeleri, takip ettikleri ders kitaplarının düzeyine göre belirlenmiştir. Buna göre, B1 seviyesindeki öğrenciler *Harmoni Yabancı Dil Türkçe Öğretim Seti 3*, B2 seviyesindeki öğrenciler ise *Harmoni Yabancı Dil Türkçe Öğretim Seti 4* ile eğitim görmektedir. Çalışmada kullanılan 11 araştırma sorusu, alanında uzman sekiz kişiden alınan görüş ve öneriler doğrultusunda hazırlanmıştır. Uzman değerlendirmelerinin ardından soruların son hali oluşturulmuş ve ön uygulamaya geçilmiştir. Ön uygulama, ana dili Arapça olan üç erkek ve üç kız ile ana dili Kürtçe olan üç erkek ve üç kız olmak üzere toplam 12 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Ön uygulama sürecinde herhangi bir sorunla karşılaşmadığından, sorular veri toplama aşamasında tüm katılımcılara yöneltilmiştir. Ana uygulama kapsamında, ana dili Arapça olan 15 kız ve 15 erkek ile ana dili Kürtçe olan 15 kız ve 15 erkek öğrenci olmak üzere toplam 60 öğrenciye sorular yöneltilmiş, verilen yanıtlar toplanarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, çalışmanın bulgular ve yorumlar bölümünde ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmada, ana dili Arapça ve Kürtçe olan öğrencilerin Türkçenin fonetik ve morfolojik özelliklerini öğrenme süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar ve kolaylıklar ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Tabloda katılımcılara Türkçenin fonetik ve morfolojik yapısının yabancı dil olarak Türkçe öğrenimine etkisi ile ilgili sorulan sorulara olumlu cevap veren öğrenci sayısı *olumlu* kategorisi altında verilmiş, olumsuz cevap veren öğrenci sayısı *olumsuz* kategorisi altında verilmiş ve bu özelliklerin yabancı dil olarak Türkçe öğretimine herhangi bir etkisi olmadığını söyleyen öğrenci sayısı da *etkisiz* kategorisi altında verilmiş ve analiz edilmiştir.

3. Bulgular ve Yorumlar

3.1. Demografik Bilgilerin Analizi

Katılımcıların demografik bilgileri tablo şeklinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Sınıf	f	%
10. sınıf	16	27
11. sınıf	42	70
12. sınıf	2	3
Cinsiyet	f	%
Kız	30	50
Erkek	30	50
Ana dil	f	%
Arapça	30	50
Kürtçe	30	50
Yaş	f	%
14	1	2
15	9	15
16	28	46
17	18	30
18	4	7

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri, çalışmanın odaklandığı fonetik ve morfolojik öğrenme süreçlerini anlamada önemli veriler sunmaktadır. Sınıf düzeyine göre dağılım incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunu %70 ile 11. sınıf öğrencileri oluşturmakta, bunu %27 ile 10. sınıf ve %3 ile 12. sınıf öğrencileri izlemektedir. Bu durum, araştırmanın ağırlıklı olarak lisede bulunan ve dil becerileri bakımından belirli bir akademik olgunluğa erişmiş öğrenci grubuna odaklanıldığını göstermektedir.

Cinsiyet dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %50'sinin kız, %50'sinin ise erkek olduğu görülmektedir. Bu dengeli dağılım, araştırmanın cinsiyet temelli önyargılardan arındırılmış bir veri seti sunmasına katkıda bulunmakta ve elde edilen bulguların daha nesnel bir şekilde yorumlanmasına olanak tanımaktadır.

Ana dil değişkeni açısından, katılımcıların yarısı Arapça, diğer yarısı ise Kürtçe konuşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısının anadili Arapça, diğer yarısının ise Kürtçe olması, çalışmada iki dil grubunun eşit biçimde temsil edilmesini sağlamaktadır. Bu dağılım, Türkçenin fonetik ve morfolojik yapısının öğrenilmesinde Arapça ve Kürtçe ana dilli öğrencilerin deneyimlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesine imkân tanımaktadır. Dolayısıyla bu özellik, araştırmanın hem temsiliyet gücünü hem de elde edilen bulguların geçerliliğini artıran önemli bir unsur olarak değerlendirilebilir.

Yaş dağılımı incelendiğinde, katılımcıların büyük bölümünün (%46) 16 yaşında, %30'unun 17 yaşında, %15'inin 15 yaşında olduğu görülmektedir. 14 ve 18 yaş gruplarının oranı ise oldukça düşüktür. Bu yaş aralığı, öğrencilerin soyut düşünme, dil kurallarını analiz etme ve karşılaştırmalı dilbilgisi çalışmalarında aktif olarak yer alma becerilerinin geliştiği bir dönemi temsil etmektedir. Bu durum, fonetik ve morfolojik unsurların öğrenilmesinde bilişsel olgunluğun etkili bir faktör olabileceğini göstermektedir.

Genel olarak, demografik yapı verileri, çalışmanın Irak'ta hem Arapça hem Kürtçe ana diline sahip lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır. Bu çeşitlilik, Türkçenin fonetik ve morfolojik yapısının yabancı dil olarak öğrenilmesinde ana dil farklılıklarının etkilerini karşılaştırmalı olarak değerlendirme imkânı sunmakta ve araştırmanın bulgularının hem kuramsal hem de uygulamalı dil öğretimi açısından önemini artırmaktadır.

3.2. Türkçenin Fonetik ve Morfolojik Yapısının Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenimine Etkisi

Tablo 2. Türkçenin Fonetik ve Morfolojik Yapısının Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenimine Etkisi

	Sorular			
		Olumlu	Olumsuz	Etkisiz
1	Türkçenin yazıldığı gibi okunan bir dil olması yabancı dil olarak Türkçe öğreniminizde okuma becerinizin gelişimini nasıl etkiledi?	60	0	0
2	Türkçenin söylendiği veya işitildiği gibi yazılan bir dil olması yabancı dil olarak Türkçe öğreniminizde yazma becerinizin gelişimini nasıl etkiledi?	60	0	0
3	Türkçede kullanılan eklerin vokal uyumuna göre gelmesi Türkçe öğreniminize yardımcı oldu mu?	59	0	1
4	Her hecede bir vokalin olması Türkçe okuma ve yazma becerilerinizin gelişimine yardımcı oldu mu?	46	1	13
5	Türkçede fiil köklerinin sabit kalması Türkçe öğrenmenizi nasıl etkiledi?	56	3	1
6	Türkçede düzensiz fiillerin olmaması Türkçe öğrenmenizi kolaylaştırdı mı?	57	1	2
7	Türkçe alfabede Latin harflerinin olması Türkçe öğreniminize kolaylık sağladı mı?	48	5	7
8	Türkçede cinsiyet kategorisinin olmaması yabancı dil olarak Türkçe öğrenmenizi kolaylaştırdı mı?	56	1	3
9	Türkçede kelime anlamını değiştirecek derecede vurgu veya telaffuz olmaması Türkçe öğrenmenize yardımcı oldu mu?	53	0	7
10	Türkçenin cümle yapısında fiilin sonda olması Türkçe öğrenirken cümle kurmayı öğrenmenizi kolaylaştırdı mı?	51	3	6
11	Türkçenin sondan eklemeli bir dil olması yabancı dil olarak Türkçe öğrenmenizi kolaylaştırdı mı?	56	1	3

Yapılan analiz, ana dili Arapça ve Kürtçe olan öğrencilerin büyük çoğunluğunun Türkçenin fonetik ve morfolojik özelliklerini öğrenme sürecinde olumlu bir katkı olarak değerlendirdiğini ortaya

koymuştur. Katılımcıların tamamı (%100), Türkçenin yazıldığı gibi okunması ve söylendiği gibi yazılması özelliklerinin okuma ve yazma becerilerinin gelişimini doğrudan desteklediğini belirtmiştir. Bu bulgu, yazı–ses uyumunun yabancı dil öğreniminde kodlama ve çözümleme süreçlerini kolaylaştırdığını göstermektedir.

Türkçe, yazıldığı gibi okunması ve okunduğu gibi yazılması özelliği ile öğrenilmesi kolay bir dildir. Okunuş ve yazılış arasında farklılıklar bulunan dillere kıyasla bu özelliği, Türkçenin daha kısa sürede okunup yazılabilmesini mümkün kılmaktadır (Kalaycı ve Demir, 2023).

Türkçede eklerin vokal uyumuna göre gelmesi de öğrenciler tarafından büyük ölçüde olumlu değerlendirilmiştir (%98,3). Sadece bir öğrenci bu özelliği etkisiz olarak nitelendirmiştir. Sonuç olarak eklerin vokal uyumuna göre gelmesi yabancı dil olarak Türkçe öğrenimini kolaylaştıran bir unsur olarak öne çıkmaktadır. İşcan’a (2011) göre ünlü ve ünsüz uyumları ile ses yumuşamaları, dilin kulağa hoş ve akıcı bir tını sunması olarak tanımlanmaktadır. Bu özellik, Türkçeyi öğrenenlerin telaffuz sürecinde zorlanmalarını önlemekte, aynı zamanda iletişimde estetik bir uyum ortaya çıkarmaktadır.

Her hecede bir vokalin bulunması özelliği, öğrencilerin %76,6’sı tarafından okuma ve yazma becerilerini geliştiren bir faktör olarak görülmüş; çok az sayıda öğrenci (1) bu durumu olumsuz olarak değerlendirirken bazı öğrenciler (13) bu özelliği etkisiz olarak değerlendirmiştir. Buna karşın bu veriler her hecede bir vokalin bulunması özelliğinin olumlu etkisinin önüne geçememektedir. Bu durum, hece yapısının sesli harf merkezli olması sayesinde kelime çözümleme ve telaffuzun kolaylaşabileceğini düşüncesini ortaya koymaktadır.

Türkçede cinsiyet kategorisinin bulunmaması da öğrencilerin %93,3’ü tarafından öğrenmeyi kolaylaştırıcı bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Bu, özellikle Arapça gibi cinsiyet ayrımı olan dil yapılarından gelen öğrenciler için çekim karmaşıklığını azalttığını göstermektedir. Ayrıca, vurgu ve telaffuzun kelime anlamını değiştirecek düzeyde olmaması öğrencilerin %88,3’ü tarafından olumlu bir unsur olarak belirtilmiştir; bu durum telaffuz hatalarının iletişimi olumsuz etkileme riskini azaltmaktadır.

Türkçede kelimeler cinsiyet kategorilerine ayrılmaz; bu durum, dili öğrenme sürecini daha sade ve anlaşılır hale getirerek öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Türkçe kelimelerin söylendiği gibi yazılması da yine öğrencilerin yazma becerilerinin gelişimini kolaylaştırmakta; aynı şekilde

Türkçenin yazıldığı gibi okunuyor olması da okuma becerisinin daha hızlı ve etkin bir biçimde gelişmesine katkı sunmaktadır. Bu bağlamda, Türkçedeki yazı-ses uyumunun yabancı dil olarak Türkçe öğreniminde temel kolaylaştırıcı bir unsur olarak öne çıktığı görülmektedir. Türk alfabesinin de Latin kökenli olması, harflerin yazımında öğrenenlere önemli bir kolaylık sağlamakta ve bu özellik aynı zamanda Türkçedeki seslerin tanınmasını da basitleştirmektedir. Ayrıca Türkçe kelimelerin telaffuzunda anlamı değiştirecek nitelikte bir vurgu bulunmaması, öğrenenlerin doğru ve anlaşılır bir şekilde konuşma becerisi geliştirmesine katkı sunan olumlu bir unsur olarak ortaya çıkan bir gerçektir (Arslan, 2014).

Morfolojik yapı açısından, fiil köklerinin sabit kalması (%93,3) ve düzensiz fiillerin bulunmaması (%95) özellikleri, öğrenme sürecinde özellikle dil bilgisi ve fiil çekimlerinde düzenliliğin sağlanması bakımından kolaylaştırıcı faktörler olarak öne çıkmıştır. Benzer şekilde, Latin harfli alfabenin kullanılması öğrencilerin %80'i tarafından pozitif bir unsur olarak görülmüş; bu bulgu, özellikle önceki okuryazarlık deneyimlerinin Latin harfleri ile ilişkili olması durumunda öğrenme hızının artabileceğini düşündürmektedir.

Onan'a (2009) göre, Türkçenin eklemeli yapısının köklerin sabit kalması, eklerin kökten kolayca ayrıştırılabilmesi ve eklerin belirli bir hiyerarşi içerisinde dizilmesi sayesinde öğrenenlere bilişsel ve öngörülebilir bir sistem sunduğunu vurgulamaktadır. Bu durum, vokal uyumunun sağladığı düzenlilikle birleşerek, öğrencilerin kelime çözümleme ve fiil çekimlerini daha hızlı kavramalarına imkân tanımaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin Türkçenin morfolojik yapısını düzenli ve şeffaf olarak değerlendirmeleri, eklemeli dil yapısının sunduğu doğal bilişsel avantajların bir yansımasıdır.

Sözdizimsel yapı bağlamında, fiilin cümlede sonda yer alması özelliği öğrencilerin %85'i tarafından cümle kurmayı kolaylaştırıcı bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Son olarak, Türkçenin sondan eklemeli bir dil olması öğrencilerin %93,3'ü tarafından olumlu bulunmuş; bu durum, dilin kurallı yapısının ve eklemeli biçimlerin anlam oluşturma sürecini şeffaflaştırdığını ve kolaylaştırdığını göstermektedir. Özdemir (2024) çalışmasında yüklem sonda olmasının mantıksal sıralamayı desteklediğini ve hedef dilde düşünme becerisinin gelişimine katkı sağladığını bir avantaj olarak vurgulamaktadır.

Türkçe, ses ile yazı arasındaki uyumun en belirgin şekilde görüldüğü dillerden biridir. Sözcükler yazıldığı gibi okunur, okunduğu gibi yazılır. Bu özellik, öğrenenler açısından Türkçeyi hem

anlaşılır hem de öğretimi kolay bir dil haline getirmektedir. Türkçe, kurallı yapısı ve dilbilgisel düzeniyle dikkat çeker. Dil kurallarının kesin ve istisnasız olması, öğrenme sürecinde belirsizlikleri en aza indirir. Bu yönüyle Türkçenin, matematiksel bir düzen ve sistematiklik taşıdığı söylenebilir. Bunun yanı sıra Türkçedeki vurgu ve tonlamalar, yalnızca ses özelliklerini değil, anlatımın gücünü ve çeşitliliğini de artırmaktadır. Bu durum, Türkçenin ifade zenginliğini ortaya koyan önemli bir unsur olarak görülmektedir (İşcan, 2011).

Genel olarak bulgular, öğrencilerin Türkçenin fonetik ve morfolojik özelliklerini büyük oranda öğrenme sürecini kolaylaştırıcı unsurlar olarak gördüklerini ortaya koymaktadır. Yüksek orandaki olumlu geri bildirimler, bu özelliklerin öğretim sürecinde bilinçli şekilde vurgulanmasının ve öğretim materyallerine entegre edilmesinin öğrenme başarısını artırabileceğine işaret etmektedir.

4. Sonuç ve Öneriler

4.1. Sonuçlar

Bulgular, öğrencilerin büyük çoğunluğunun Türkçenin yazıldığı gibi okunması ve söylendiği gibi yazılması özelliklerini dil öğrenme sürecinde önemli ve kolaylaştırıcı unsurlar olarak gördüklerini ortaya koymuştur. Yazı-ses uyumunun okuma ve yazma becerilerine doğrudan katkı sağladığı, kodlama ve çözümleme süreçlerini hızlandığı anlaşılmaktadır.

Türkçede cinsiyet kategorisinin bulunmaması, Arapça gibi cinsiyet ayrımına sahip dillerden gelen öğrenciler için çekim karmaşıklığını azalttığı için olumlu bir unsur olarak öne çıkmıştır.

Morfolojik açıdan, eklerin vokal uyumuna göre gelmesi, fiil köklerinin sabit kalması ve düzensiz fiillerin bulunmaması gibi özellikler öğrenciler tarafından düzenli ve şeffaf bir yapı olarak değerlendirilmiştir. Bu durum, özellikle dil bilgisi öğreniminde ve fiil çekimlerinde belirsizlikleri ortadan kaldırarak öğrenme sürecini kolaylaştırmaktadır. Bu durum, vokal uyumunun sağladığı düzenlilikle birleşerek, öğrencilerin kelime çözümleme ve fiil çekimlerini daha hızlı kavramalarına imkân tanımaktadır.

Türkçede düzensiz fiillerin bulunmaması, öğrenenler açısından morfolojik süreçlerin genellikle kurallı ve istisnasız şekilde ilerlemesini sağlamakta; bu da öğrenme sürecinde kavramsal netlik ve

bilişsel kolaylık oluşturmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin Türkçenin morfolojik yapısını düzenli ve şeffaf olarak değerlendirmeleri, eklemeli dil yapısının sunduğu doğal bilişsel avantajların bir yansımasıdır.

Sözdizimsel düzeyde, fiilin cümle sonunda yer alması öğrencilerin büyük kısmı tarafından cümle kurma becerisini destekleyici bir özellik olarak değerlendirilmiştir.

Vurgu ve telaffuz farklılıklarının kelime anlamını değiştirmemesi, öğrencilerin iletişimde hata yapma kaygısını azalttığı için öğrenmeye olumlu katkı sağlamıştır. Bunun yanında, Latin harflerinin kullanılması ise özellikle daha önce Latin harfleriyle karşılaşmış öğrenciler için öğrenme hızını artıran bir faktör olarak belirtilmiştir.

Türkçe kelimelerin telaffuzunda anlamı değiştirecek nitelikte bir vurgu bulunmaması, öğrenenlerin doğru ve anlaşılır bir şekilde konuşma becerisi geliştirmesine katkı sunan olumlu bir unsur olduğunu da belirtmektedir.

Genel olarak, elde edilen bulgular Türkçenin fonetik ve morfolojik özelliklerinin yabancı dil olarak Türkçe öğreniminde büyük ölçüde kolaylaştırıcı rol üstlendiğini göstermektedir. Bu durum, Türkçenin sistematik yapısının dil öğretimi sürecinde bilinçli şekilde vurgulanmasının öğrencilerin öğrenme başarılarını artırabileceğine işaret etmektedir

4.2. Öneriler

- Türkçenin yazı-ses uyumunu ve eklemeli yapısını vurgulayan alıştırmalara daha fazla yer verilmelidir. Özellikle okuma yazma becerilerinin geliştirilmesinde ses temelli etkinlikler kullanılabilir.
- Arapça ve Kürtçenin fonetik özelliklerinden kaynaklanan telaffuz güçlüklerini gidermek için karşılaştırmalı ses çalışmaları yapılmalı ve ses tanıma egzersizleri derslere entegre edilmelidir.
- Fiil çekimleri, eklerin düzenliliği ve vokal uyumu üzerine uygulamalı etkinlikler hazırlanmalı; öğrencilerin üretim temelli görevlerle bu yapıları pekiştirmeleri sağlanmalıdır.

- Türkçenin fiil-sonlu cümle yapısı örnek cümleler ve iletişimsel etkinlikler aracılığıyla sık sık pekiştirilmelidir. Öğrencilerin anadillerinden kaynaklı sözdizimsel transfer hatalarını azaltmaya yönelik alıştırmalara ağırlık verilmelidir.
- Irak'ta yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programları hazırlanırken, Türkçenin fonetik ve morfolojik kolaylaştırıcı özellikleri müfredata entegre edilmeli; öğretmenlere bu konularda hizmet içi eğitim verilmelidir.
- Farklı coğrafyalardaki veya farklı yaş ve eğitim düzeyindeki öğrencilerle yapılacak yeni araştırmalar, Türkçenin fonetik ve morfolojik yapısının öğrenme sürecine etkisini daha geniş bir çerçevede değerlendirmeye katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akin, S. (2007). Türkiye’de Kürtçenin Özel Öğretimi: Sorunlar ve Öneriler1. *Boğaziçi Üniversitesi Edebiyat Kulübü*, 85-98.
- Arslan, M. (2014). Öğrenenler Açısında Türkçenin Yapısal Özelliklerinin Yabancı Dil Olarak Öğrenimine Etkisi: Bosna Hersek Örneği. *Education & Science/Eğitim ve Bilim*, 39(174), 189-200.
- Baştürk, S. ve Taştepe, M. (2013). Evren ve Örneklem. S. Baştürk (Ed.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (129-159). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Buran, A. (2006). Karma Diller ve İki Örnek: Klasik Osmanlıca ve Kürtçe. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(20), 19-33.
- Civelek, Y. (2014). Arap Dilinde Ses Değişimleri. *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-20.
- Çelik M. E. (2023) Yabancılar Türkçe Öğretiminin Tarihsel Gelişimi. *Yurt Dışında Türkoloji ve Türkçe Öğretimi 2: Yabancılar Türkçe Öğretimi*. Kırklareli ve Erzurum: Fenomen Yayıncılık ve RumeliYA Yayıncılık.

- Dömbekci, H. A. ve Erişen, M. A. (2022). Nitel Araştırmalarda Görüşme Tekniği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 141-160.
- Erfidan, G. (2021). Uygulamalı Türkiye Türkçesi Şekil Bilgisi. *Söylem Filoloji Dergisi*, 6(3), 954-957. Orcid: 0000-0003-2291-7197
- Ertekin, M. Z. (2017). İlk Manzum Türkçe-Kürtçe Sözlük: Nûbihara Mezınan. *Journal of Oriental Scientific Research/E-Sarkiyat Ilmi Arastirmalar Dergisi*, 9(1), 89-106.
- Güzel, A. ve Karatay, H. (2013). *Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Pegem Akademi.
- İşcan, A. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Önemi. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 2011(4), 29-36.
- Kalaycı, Ü ve Demir, M (2023). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde “Yumuşak G” (Ğ) Ünsüzüyle İlgili Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *International Journal of Filologia*. ISSN: 2667-7318 6(9), 47-57.
- Karacan, H. ve Kinay, N. (2016). Öğretmenlerin Kürtçe Öğretimine Yönelik Algılarının İncelenmesi. *European Journal of Educational and Social Sciences*, 1(1), 24-33.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kuyumcu, E. (2023). Türkçenin Fonetik Poetikası: Aliterasyon ve Asonans. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (32), 265-280.
- Onan, B. (2009). Eklemeli Dil Yapısının Türkçe Öğretiminde Oluşturduğu Bilişsel (Kognitif) Zeminler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 236-263.
- Özdemir, N. (2024). Yabancı Dil Öğreniminde Sözdizimsel Yanlışların Analizi. *Söylem Filoloji Dergisi*, 9(2), 1133-1148.
- Özen, Y. ve Gül, A. (2007). Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (15), 394-422.
- Subaşı, M. ve Okumuş, K. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.

Zengi, S. A. (2009). Türkçede “İle” Sözcüğünün Anlamı ve Arapçada Karşılığı “Karşılıklı İnceleme”. *Adab AL Rafidayn*, 39(55), 1-35.

Zorbaz, K. Z. (2013). Yabancılarla Türkçe Öğretiminin Tarihî Seyri. *Yabancılarla Türkçe Öğretimi El Kitabı*, (1. Baskı), (159-169). Ankara: Grafiker Yayınları.